

ки деформирано и неподлежащо на развитие, че просто трябва да се търпи тяхното присъствие в обществото, без особени вълнения и още повече пък с програмни разработки за извеждането им на висотата на съвременното, която характеризира бита, душевността и културата на европейските народи като цяло.

В характерологическата определеност на циганите силно впечатление прави и **отсъствието на съзерцателност**, чието място е заето от една **тотална всекидневна практичност**. Нашите цигани по начало не са склонни към блянове и копнежи, - особено когато те визират социални бъдни потребности и интереси. В това отношение те са значително по-близо до българската душевност, отколкото например към руската такава, която, както се знае, е подчертано "умозрителна", "човъркаща се", "разнищваща" нейния субект-носител и като индивид, и като общностна даденост. Един факт, който има своето обяснение най-вече в относително еднаквата съдба на циганите и българите в течение на пет века, когато над нашите земи е тегнело османо-турското господство. Може би разликата в това отношение е, че при циганите липсата на достатъчна склонност към блянове и копнежи е далеч по-дълбока, трайна и трудно преодолима в сравнение с тази при българите. Нещо, което трябва да се обясни най-вече с неотрадното обстоятелство, че в отличие от българите, животът на циганите и в робство, и без робство е като цяло тежък, нерадостен и без особени изгледи за тотална позитивна промяна в него. Докато при българите наличието на държавност и писмена култура формира и поддържа идеали и мечти на народностна и национална висота, поради което, въпреки елементите на сходство с циганите към някои делнични проблеми, те имат по-друг бит, душевност и култура от тези на циганите по техните земи.

За да оцелеят **циганите е трябвало да бъдат реактивни, действени, посвоему предприемчиви**. Но не в мащаби, насочени към бъдещето, а в делнични размери, визиращи решението на всекидневните нужди и потребности. Тъкмо и затова ромската душевност е обгърната много поплътно от присъствието и действието на ситуативното поведение, от пластичността и мобилността, които в сравнение с